

Η εμπορευματοποίηση των Θρησκειών

/ Γνώμες

- **Του Καθηγητή Χρήστου Κ. Οικονόμου**, τ. Προέδρου και Κοσμήτορα Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης και Προέδρου Τμήματος Θεολογίας Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Η εμπορευματοποίηση των Θρησκειών είναι κάτι που καταπολέμησε ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός, σύμφωνα με τις μαρτυρίες της Καινής Διαθήκης. Η εκδίωξη των εμπόρων από τον ναό, όπως διασώζεται τόσο από τη Συνοπτική (Ματθ. 21, 12-13, Μάρκ. 11, 15-17 και Λουκ, 19, 45-46), όσο και την Ιωάννεια 2, 13-17 παράδοση, είναι η κλασική περίπτωση για τη στάση του Ιησού, απέναντι σ' ένα παλαιό, και πολύ περισσότερο σύγχρονο φαινόμενο, της εμπορευματοποίησης και πολιτικοποίησης των Θρησκειών.

Αυτό ασφαλώς αποτελεί το κλασικό μοτίβο ζωής και βασική αρχή της χριστιανικής πνευματικότητας, αλλά και της κοινωνικής αλληλεγγύης, που στηρίζεται στη βάση της φιλανθρωπίας, ως βασικό κριτήριο εσχατολογικής κρίσεως, κατά τη Δευτέρα Παρουσία (Ματθ. 25, 31-46), αλλά και την καθημερινότητα του κάθε ανθρώπου, κατά την παρούσα ζωή. Η κοινωνική αλληλεγγύη και συνοχή των πολιτών δημιουργούν προϋποθέσεις για τη λειτουργία ενός πολιτισμού, με κύριο κριτήριο την αγάπη και τη φιλανθρωπία.

Στην περίπτωση της εκδίωξης των εμπόρων από τον ναό φαίνεται καθαρά η στάση του Ιησού απέναντι στην εμπορευματοποίηση της Θρησκείας. Ο Ιησούς Χριστός αποκαθαρίζει τον ναό: *«Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. Καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ χοινίων πάντα ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψε, Καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν· ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου»* (Ιωάν. 2, 13-16). Είναι γεγραμμένο (Ησ. 56, 7 και Ιερ. 7, 11), *«ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν»* (Ματθ. 21, 13).

Ο Ιησούς για να δώσει έμφαση στην αγάπη προς τον συνάνθρωπο και τον πλησίον, θεράπευε, εκεί, μπροστά σε όλους, στην αυλή του ναού, τους ασθενείς που τον πλησίαζαν: *«Καὶ προσῆλθον αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς»* (Ματθ. 21, 14).

Από την παραπάνω διήγηση φαίνεται ότι τη Συνοπτική παράδοση την επιβεβαιώνει παραστατικά η Ιωάννεια παράδοση. Η ανάβαση του Ιησού στα Ιεροσόλυμα, ενώ πλησίαζε η γιορτή του Ιουδαϊκού Πάσχα, του δίνει την ευκαιρία να ξεκαθαρίσει το θέμα της εμπορευματοποίησης της Θρησκείας. Οι αγοραπωλησίες και συνεπώς η επιδίωξη του κέρδους από τους εμπόρους ήταν κάτι το οποίο προκαλούσε την αγανάκτηση του Ιησού. Οι αγοραπωλησίες των ζώων και οι συναλλαγές των αργυραμοιβών, που ασκούσαν παράνομες συναλλαγές, δεν συνάδουν με το πνεύμα του Ναού, όπου υπήρχαν, για να λατρεύεται ο αληθινός Θεός και υπερβαίνεται η πολυθεία και η λατρεία των ειδώλων. Η χρήση του μαστιγίου εναντίον όλων αυτών, που εκμεταλλεύονταν και ευτέλιζαν τον σκοπό και τον προορισμό του ναού, δείχνει καθαρά ότι, κάθε μορφή εμπορευματοποίησης, εκφεύγει από το πνεύμα της λατρείας του αληθινού Θεού, γι' αυτό ο Ιησούς τους εκδιώκει, για να αφήσει ένα τρανταχτό παράδειγμα πως κάθε μορφή εμπορευματοποίησης της Θρησκείας αποτελεί ύβρη και προσβολή της λατρείας του αληθινού Θεού. Πρόκειται για τη μοναδική ακραία περίπτωση, κατά την οποία ο Χριστός

ανατρέπει την εμπορευματοποίηση του τόπου λατρείας του αληθινού Θεού, αλλά δίνει και ένα τρανταχτό παράδειγμα, ότι δεν μπορούν να μεταβάλλουν το πνεύμα της αληθινής λατρείας του Τριαδικού Θεού, που είναι η υπέρβαση της ύλης και η εκδήλωση αγάπης προς τον Θεό και τον πλησίον, με εμπορικές και υλιστικές συναλλαγές.

Συνεπώς, κάθε μορφή εμπορευματοποίησης της Θρησκείας, και προπάντων του ναού, ως χώρου λατρείας του Θεού, ανατρέπεται ως κατάσταση προσβολής του Θείου Ονόματος, αλλά και του πνεύματος έκφρασης αγάπης προς τον συνάνθρωπο και τον πλησίον. Αυτή η ανατροπή έχει διαχρονικό και διαχριστιανικό χαρακτήρα και διαπερνά ολόκληρη την ιστορία του Χριστιανισμού και της ζωής της Εκκλησίας. Ο Χριστός επικαλείται τη μαρτυρία του Ησαΐα 55,7 και του Ιερεμία 7,11, ως κορυφαίων προφητών, οι οποίοι τονίζουν την ανάγκη, ο ναός, ως οίκος του ζώντος Θεού, πρέπει να είναι οίκος προσευχής, προς δοξολογία του Τριαδικού Θεού και ψυχική ανάταση του ανθρώπου. Η αντίδραση του Ιησού οφείλεται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι και ειδικά οι έμποροι, μετέτρεψαν τον ναό του Θεού σε εμπορικό κατάστημα (Ιωάν. 2, 16) και σπήλαιο ληστών.

Η είσοδος των πλουσίων, των εμπόρων και των επιχειρηματιών στη Βασιλεία των Ουρανών είναι ένα δύσκολο εγχείρημα, διότι ο πλούσιος δεν είναι κάτοχος και ιδιοκτήτης του πλούτου, αλλά οικονόμος και διαχειριστής του. Όταν, λοιπόν, ο άνθρωπος θεωρεί τον πλούτο ως δικό του, προς ιδίαν και μόνο χρήση και κατάχρηση, οδηγείται στο φαινόμενο της διαφθοράς και διαστροφής της καθημερινής του ζωής, διαγράφοντας τον Θεό και τον συνάνθρωπο, αδελφό του. Χαρακτηριστικές είναι δύο περιπτώσεις, που αναφέρονται στη Συνοπτική Παράδοση:

1. Η πρώτη αφορά τον πλούσιο νεανία (Ματθ. 19, 16-26), ο οποίος ρώτησε τον Χριστό: *«Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;»* (Ματθ. 19, 16). Το πρώτο σημείο είναι *«Τήρησοντὰς ἐντολάς»* (Ματθ. 19, 17). Λέει ο νεανίας στον Ιησού: *« Πάντα ταῦτα ἐφυλαξά μὴν ἐκνεότητός μου· τί ἔτι ὕστερῳ;»* (Ματθ. 19, 20)· και ο Ιησούς του είπε: *«Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι»* (Ματθ. 19, 21).
2. Στο ίδιο πνεύμα της εμπορευματοποίησης των Θρησκειών κινείται και η παραβολή του πλουσίου και του φτωχού Λαζάρου (Λουκ. 16, 19-31). Η αντιθετική αναφορά της ζωής του πλουσίου και του φτωχού Λαζάρου δείχνει το πλαίσιο της εμπορευματοποίησης των Θρησκειών, ότι για τη Βασιλεία του Θεού προτεραιότητα έχει η διαχείριση του πλούτου στο πνεύμα της αγάπης προς τον συνάνθρωπο και τον πλησίον. Ο πλούσιος, στη συγκεκριμένη

παραβολή, εκπροσωπεί τη νοοτροπία της καπιταλιστικής συνήθειας, της απόλαυσης των υλικών αγαθών και της σπατάλης του πλούτου, στις προεκτάσεις της ηδονής, του προσωπικού συμφέροντος και κέρδους, και καταλήγει στην εγωκεντρική χρήση των υλικών αγαθών, με αποτέλεσμα, η συγκέντρωση του πλούτου στα χέρια μερικών ανθρώπων να δημιουργεί το φαινόμενο της πείνας και δυστυχίας των λαών. Το Ευαγγέλιο του πλουσίου και του φτωχού Λαζάρου μας δείχνει ότι αυτή η μεθοδολογία οδηγεί στην κατάχρηση του πλούτου και την εμπορευματοποίηση της Θρησκείας, στον θάνατο και την αιώνια καταδίκη: *«Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ᾄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ»* (Λουκ. 16, 22-23). Ασφαλώς ο φτωχός δεν σώζεται από τη φτώχεια του, αλλά από τον τρόπο ζωής του, τη σχέση του με τον Θεό και τον συνάνθρωπό του και την εν γένει βιοτή του. Το φιλόανθρωπο της καρδίας και η προσφορά στον συνάνθρωπο – πλησίον είναι το πρώτο και έσχατο κριτήριο της Βασιλείας των Ουρανών.

3. Και το τελευταίο σημείο, που θέλω να αναφέρω από πλευράς ορθοδόξου ερμηνευτικής, είναι η περίπτωση της κρίσης όλων των ανθρώπων, όλων των εθνών, κατά τη Δευτέρα Παρουσία. Η ημέρα της μελλούσης κρίσεως, 'όπως περιγράφεται στο (Ματθ. 25, 31-46). *«Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων»* (Ματθ. 25, 31-32).

Η Βασιλεία του Θεού, αποτελεί ευλογία για τους ανθρώπους, που έζησαν με απόλυτα φιλόανθρωπο πνεύμα, με κύριο κριτήριο την αγάπη προς τον συνάνθρωπο και τον πλησίον. Η εμπορευματοποίηση της Θρησκείας, αποτελεί κριτήριο αυτοκαταστροφής του ανθρώπου και η ευθύνη βαρύνει όλους τους πνευματικούς ανθρώπους, τους ηγέτες των Θρησκειών και της Εκκλησίας: *«Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἦλθετε πρὸς με»* (Ματθ. 25, 25-36). Η πείνα είναι παγκόσμιο φαινόμενο, με κορυφαία έκφραση στην Αφρικανική Ήπειρο, αλλά ακόμη και στις χώρες που υπάρχει ευμάρεια. Η δίψα, ως τραγική έλλειψη, οδηγεί τον άνθρωπο στον θάνατο. Η προστασία του ξένου και η φροντίδα με αγάπη δημιουργεί στις μέρες μας προϋποθέσεις σωτηρίας του ξένου. Η επίσκεψη του ασθενή και του φυλακισμένου δίνει ζωή στον πονεμένο άνθρωπο, και τον άνθρωπο που χάνει την αξιοπρέπεια της

προσωπικότητάς του.

Συνεπώς, όσα επιγραμματικά ανέφερα παραπάνω για την εμπορευματοποίηση της θρησκείας, δείχνουν καθαρά, ότι η Αγία Γραφή χαράσσει την κατεύθυνση της φιλάνθρωπίας και της αγάπης προς τον συνάνθρωπο, ως κύριο κριτήριο της ανθρώπινης ζωής. Με τον τρόπο αυτό δεν θα υπάρχουν φτωχοί και πλούσιοι, δυνατοί και αδύνατοι, νικητές και ηττημένοι, αλλά μέσα στο φιλότιμο πνεύμα, στο οποίο κινείται η Ορθόδοξη ασκητικότητα του Μοναχισμού, μπορεί ο άνθρωπος, τα κράτη και τα έθνη, να υπερβούν την εμπορευματοποίηση και την πολιτικοποίηση της θρησκείας, η οποία διχάζει και οδηγεί σε συγκρούσεις, πολιτικές συρράξεις και πολεμικούς αλληλοσπαραγμούς. Πέρα από τους δύο Παγκόσμιους πολέμους στις μέρες μας βιώνουμε την εισβολή των Ρώσων στην Ουκρανία, των Τούρκων στην Κύπρο και τον πόλεμο του Ισραήλ με τους Παλαιστινίους στη Γάζα και σε άλλα μέρη της γης.